

Wyrok z dnia 23 kwietnia 1998 r.

II UKN 25/98

Wznowienie wypłaty świadczenia emerytalno-rentowego, zawieszanej z powodu wyjazdu emeryta lub rencisty za granicę (art. 84 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), w związku z obwieszczeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 czerwca 1994 r. o utracie mocy obowiązującej tego przepisu (Dz.U. Nr 74, poz. 339), następuje na wniosek zainteresowanego zgłoszony w trybie art. 103 ust. 1 tej ustawy.

Przewodniczący SSN: Zbigniew Myszka, Sędziowie SN; Maria Mańkowska, Andrzej Kijowski (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 23 kwietnia 1998 r. sprawy z wniosku Alicji K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w Ł. o wcześniejszą wypłatę świadczenia emerytalnego, na skutek kasacji wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi z dnia 18 września 1997 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi wyrokiem z dnia 4 marca 1997 r. [...] oddalił odwołanie Alicji K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w Ł. z dnia 21 listopada 1996 r. o wznowieniu wypłaty emerytury z dniem 1 sierpnia 1995 r., a nie od grudnia 1981 r., względnie od dnia 29 czerwca 1994 r. - jak domagała się wnioskodawczyni. W motywach tego rozstrzygnięcia Sąd Wojewódzki powołał się na następujące ustalenia oraz ich prawną kwalifikację.

Wnioskodawczyni Alicja K. pobierała emeryturę od dnia 1 maja 1979 r. do dnia 9 listopada 1981 r. W grudniu 1982 r. wnioskodawczyni wyjechała do Szwecji, w związku z czym wypłata należnej jej emerytury została zawieszona na podstawie art. 84 ust. 1 pkt 1 i ust. 4 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.). W dniu 16 listopada 1995 r. wnioskodawczyni wystąpiła do organu rentowego o wznowienie wypłaty emerytury, powołując się na obwieszczenie Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 czerwca 1994 r. o utracie mocy obowiązującej art. 84 ust. 1 pkt 1 oraz ust. 4 powołanej ustawy (Dz. U. Nr 74, poz. 339). Zakład Ubezpieczeń Społecznych wznowił wypłatę emerytury od dnia 1 sierpnia 1995 r., tj. za okres trzech miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku. Jednakże wnioskodawczyni w piśmie z dnia 15 listopada 1996 r. zażądała wypłaty zaległej emerytury od 10 listopada 1981 r., z uwzględnieniem wszystkich waloryzacji oraz ustawowych odsetek, czemu ZUS w piśmie z dnia 27 listopada 1996 r., sprzeciwił się ze względu na treść art. 101 ust. 1 pkt 1 ustawy o z.e.p.

W ocenie Sądu Wojewódzkiego decyzja organu rentowego o wznowieniu wypłaty zawieszony emerytury począwszy od 1 sierpnia 1995 r. jest zgodna z art. 101 ust. 1 ustawy o z.e.p. Przepis ten stanowi bowiem, że w razie ponownego ustalania przez organ rentowy prawa do świadczeń, przyznane świadczenie wypłaca się od miesiąca, w którym powstało prawo do tych świadczeń, jednak za okres nie dłuższy niż 3 miesiące kalendarzowe poprzedzające miesiąc, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpoznanie sprawy.

Apelację wniesioną od tego orzeczenia przez wnioskodawczynię, oddalił Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi wyrokiem z dnia 18 września 1997 r. [...]. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Apelacyjny wskazał, że zgodnie z art. 103 ust. 1 ustawy o z.e.p. po ustaniu przyczyny powodującej wstrzymanie wypłaty świadczenia, wypłatę wznowia się od miesiąca ustania tej przyczyny, jednak za okres nie dłuższy niż 3 miesiące kalendarzowe wstecz od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o wznowienie wypłaty lub wydano z urzędu decyzję o jej wznowieniu. Wypłata świadczeń za dłuższy okres jej możliwa jedynie w sytuacji wstrzymania wypłaty świadczenia w następstwie błędu organu rentowego - jednak za okres nie dłuższy niż 3 lata wstecz od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o wznowienie wypłaty lub wydano z urzędu decyzję o jej wznowieniu (art. 103 ust. 3 ustawy o z.e.p.). Takiego błędu nie można jednak przyjąć w rozpoznawanej sprawie.

W okresie objętym sporem obowiązywał bowiem art. 84 ust. 1 ustawy o z.e.p., który stanowił, że prawo do emerytury lub renty ulegało zawieszeniu w razie wyjazdu emeryta lub rencisty za granicę na pobyt stały, przy czym konsekwencją takiego zawieszenia było wstrzymanie wypłaty świadczenia (art. 102 ust. 1 pkt 1 ustawy o z.e.p.). Przepis art. 84 ust. 1 i ust. 4 ustawy o z.e.p. utracił zaś moc obowiązującą dopiero wskutek obwieszczenia Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 czerwca 1994 r, ogłoszonego w Dzienniku Ustaw z dnia 29 czerwca 1994 r.

Kasację od powyższego wyroku wniósł imieniem wnioskodawczyni jej adwokat, zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 103 ustawy o z.e.p. przez przyjęcie, że uchylenie przepisu art. 84 tej ustawy „nie skutkuje automatycznie i z mocy prawa przywrócenie prawa do zawieszonoego świadczenia emerytalnego i jego wypłaty” oraz domagając się na tej podstawie uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu lub Sądowi Wojewódzkiemu. W uzasadnieniu skargi kasacyjnej podniesiono, że skoro na podstawie art. 84 ust. 1 ustawy o z.e.p. ZUS decydował z urzędu o zawieszeniu prawa do świadczenia emerytalnego i w trybie art. 102 ust. 1 pkt 1 tej ustawy wstrzymywał jego wypłatę, to po utracie mocy obowiązującej art. 84 ustawy powinien zastosować tę samą metodę i z powołaniem się na przepisy art. 103 ust.1 wydać z urzędu decyzję o wznowieniu wypłaty.

Wnosząca kasację zwraca też uwagę na popełniony przez oba Sądy błąd w ustaleniach faktycznych. Sądy ustaliły bowiem, że wyjechała ona w grudniu 1982 r, podczas gdy naprawdę nastąpiło to w grudniu 1981 r. Skarżąca zadaje zatem pytanie „co ze świadczeniami należnymi jej za okres od grudnia 1982 roku?” Skarżąca twierdzi wreszcie, że w świetle art. 84 ust. 1 pkt 2 ustawy o z.e.p. ZUS powinien należne jej świadczenia wypłacać przynajmniej przez okres 12 miesięcy. Tymczasem organ rentowy nie badał charakteru wyjazdu skarżącej do Szwecji i autorytatywnie stwierdził, że był to wyjazd na pobyt stały, a Sądy obu instancji ocenę tę bezkrytycznie zaakceptowały.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest bezzasadna i podlega oddaleniu, gdyż zaskarżony wyrok nie narusza art. 103 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), a do tego zarzutu ogranicza

się przedmiotowa skarga. Sąd Najwyższy rozpoznaje kasację tylko w jej granicach, wyznaczonych zwłaszcza przez przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie, biorąc pod rozwagę z urzędu wyłącznie nieważność postępowania (art. 393¹¹ KPC). Przedmiotem kasacyjnej kontroli nie mogą być zatem twierdzenia kwestionujące ustalenia faktyczne zaskarżonego wyroku. Twierdzeń tych skarżąca nie łączy bowiem z zarzutem naruszenia przepisów procesowych, mogącego wywrzeć istotny wpływ na wynik sprawy, wobec czego Sąd Najwyższy wiąże ustalenia faktyczne poczynione lub zaakceptowane przez Sąd drugiej instancji. Informacyjnie można natomiast zauważyć, że ustalenie co do wyjazdu skarżącej do Szwecji w grudniu 1982 r. (zamiast w grudniu 1981 r.) jest oczywistym błędem pisarskim, który ma dla przedmiotowej sprawy takie tylko znaczenie, że jako podstawę zawieszenia prawa do emerytury należałoby w okresie do końca 1982 r., tzn. pod rządem ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 6 ze zm.), traktować przepisy - wydanego z upoważnienia jej art. 65 ust. 3 - rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 stycznia 1969 r. w sprawie niezawieszania prawa do emerytury lub renty (Dz. U. Nr 3, poz. 16), normujące kwestię zawieszalności prawa do świadczeń na czas pobytu za granicą na podobnych zasadach jak ustawa o p.z.e.

Co się natomiast tyczy zarzutu naruszenia art. 103 ustawy o p.z.e., to jest on chybiony. Skarżąca przyjmuje bowiem założenie, że jeżeli wznowienie wypłaty świadczenia emerytalno-rentowego w związku z ustaniem przyczyny powodującej wstrzymanie jego wypłaty następuje - zgodnie z art. 103 ust. 1 ustawy o p.z.e. - na wniosek lub z urzędu, to organ rentowy powinien działać z urzędu zwłaszcza wówczas, gdy na podstawie art. 84 ust. 1 ust. 1 i art. 102 ust. 1 tej ustawy z urzędu zawiesił prawo do emerytury, a następnie z urzędu wstrzymał wypłatę świadczenia. Skarżąca nie dostrzega jednak, że zasadą postępowania w sprawach emerytalno-rentowych jest wszczynanie go na podstawie wniosku, o ile ustawa o z.e.p. lub przepis szczególny nie stanowią inaczej (art. 89 ust. 1 ustawy o z.e.p.). Jeżeli więc ustawa nie przewiduje - jak np. w art. 89 ust. 4 - działania tylko z urzędu i dopuszcza wszczęcie postępowania na wniosek lub z urzędu, to zastosowanie ma wówczas ogólna zasada wnioskowości, wobec czego udzielenie organowi rentowemu równoczesnej kompetencji do decydowania z urzędu nie jest połączone z obowiązkiem czynienia z niej użytku.

Decyzję o wznowieniu wypłaty świadczenia w trybie art. 103 ust. 1 ustawy o z.e.p. wydaje się zatem w zasadzie na wniosek zainteresowanego. W odniesieniu do wznowienia wypłaty świadczenia zawieszono z powodu wyjazdu emeryta lub rencisty za granicę wynikało to zresztą wyraźnie z treści przepisu art. 84 ust. 4 ustawy przed utratą przezeń mocy obowiązującej w następstwie obwieszczenia Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 czerwca 1994 r. (Dz. U. Nr 74, poz. 339). Przepis ten stanowił bowiem, że prawo do świadczeń zawieszonych w związku z wyjazdem za granicę przywraca się na wniosek emeryta lub rencisty od dnia powrotu do kraju, jednak za okres nie dłuższy niż 3 miesiące kalendarzowe wstecz od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Z uregulowaniem tym korespondowało też pierwotne brzmienie art. 103 ust. 1 ustawy o z.e.p., który w zdaniu 2 stanowił, że „przepis art. 84 ust. 4 stosuje się odpowiednio”, a więc do wznowienia wypłaty świadczenia po przywróceniu doń prawa w związku z powrotem emeryta lub rencisty z zagranicy do kraju.

Poza argumentami z wykładni historycznej, tezę o wnioskowym charakterze decyzji w sprawie wznowienia wypłaty świadczenia na podstawie art. 103 ust. 1 ustawy o z.e.p. wspiera też aktualne brzmienie tego przepisu, nadane mu ustawą z dnia 25 października 1996 r. o waloryzacji emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 136, poz. 636). Wskutek wspomnianej nowelizacji przepis art. 103 ust. 1 ustawy o z.e.p. postanawia teraz, że w razie ustania przyczyny powodującej wstrzymanie wypłaty świadczenia, wypłatę wznowia się od miesiąca ustania tej przyczyny, jednak nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o wznowienie wypłaty lub wydano z urzędu decyzję o jej wznowieniu. Prawodawca nie przewiduje więc już możliwości wznowienia wypłaty świadczenia za jakikolwiek okres poprzedzający miesiąc zgłoszenia wniosku.

Z wyżej podanych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹² KPC orzekł, jak w sentencji.

=====